

DO Drugsafvaldumpingen op 14 juni 2022

Datum 7 juni 2022
Inlichtingen bij Bescherming persoonlijke levenssfeer (IPO)
Telefoon Bescherming persoonlijke levenssfeer
Onderwerp Agenda drugsafval problematiek

Agenda

- 1) Welkom
- 2) Achtergrond
- 3) Analyse bestaande regeling
- 4) Juridische context
- 5) Politieke aandacht
- 6) Oplossingsrichtingen
- 7) Planning en samenwerking
- 8) Wvttk
- 9) Afsluiting

Toelichting

1) Welkom

2) Achtergrond

In het afgelopen decennium hebben we te maken gekregen met een nieuwe vorm van criminaliteit: het dumpen van chemische drugsafval. Om de schade voor gedupeerden waar drugsafval op het terrein gedumpt is te beperken, snel over te kunnen gaan tot opruiming van het afval en verdere schade aan omgeving en milieu te voorkomen zijn VNG en IPO in 2018 in gesprek gegaan met het Rijk om te komen tot een compensatieregeling voor gedupeerden.

Het Rijk heeft geen wettelijke verantwoordelijkheid voor het financieren van de schade van drugsdumpingen. Desondanks bestaat sinds 2014 wel een subsidieregeling om particulieren en gemeenten financieel tegemoet te komen bij de geleden schade. Initieel was dit vanuit het ministerie van I&W. Vanaf 2019 is hiervoor ook op de begroting van het ministerie van J&V 1 mln. euro per jaar beschikbaar. Particulieren kunnen 100% van de kosten vergoed krijgen en gemeenten 50% tot een maximum van 25.000 EUR.

Dit heeft de laatste jaren doorgaans prima gewerkt. In het laatste jaar is gebleken dat dit niet langer voor alle gevallen geldt en zijn we geconfronteerd met een aantal aanzienlijke lozingen waarvan de kosten vele malen hoger zijn dan deze 25.000 euro. De politiek/maatschappelijke vraag die voorligt is daarom hoe om te gaan met deze gevallen.

Mede naar aanleiding van de grote lozingen in 2021 zijn IPO en VNG in gesprek gegaan met het Rijk over mogelijke oplossingen voor de kosten in zulke gevallen. Ook zijn er diverse kamer- en statenvragen gesteld en ook in de media is er lokaal en landelijk veel aandacht voor de problematiek.

JenV heeft partijen, en specifiek het IPO en BIJ12, gevraagd om nadere informatie over de problematiek: hoeveel aanvragen waren er de afgelopen jaren, wat is de omvang van deze aanvragen, wie waren de aanvragers, hoe stond het met de besteding van het budget van de bestaande Regeling (specifiek is er sprake van onderuitputting) en indien er sprake is van onderuitputting wat is de reden hiervan en vraagt dit om een aanpassing van de Regeling. Daarbij is aangegeven dat er geen vrij besteedbare ruimte is in de begroting, maar dat het Rijk van mening is dat dit een probleem is waar we gezamenlijk een oplossing voor moeten zoeken.

Grofweg zijn de volgende typen gevallen in beeld waarvoor de huidige regeling niet past:

1. Kleinere dumpingen, maar kosten hoger dan huidige maximum: 12 gevallen bekend, kosten € 25.000 – € 200.000 → passen niet omdat de regeling gemaximeerd is tot 25.000 euro per geval.
2. In 2021 een onderuitputting van 485.000 op de regeling, maar bij een complete vergoeding van de ingediende gevallen zou er een tekort van 150.000 optreden. Dit is exclusief onderstaande twee gevallen.
3. Grote drugslozingen: twee gevallen bekend (Noord-Brabant), kosten ver boven 200.000 euro (indicatie 700.000 euro per geval) → Passen niet omdat het huidige budget hiervoor niet toereikend is en omdat het uitkeren van dergelijke hoge bedragen een andere uitkeringssystematiek vraagt.
4. Verontreiniging als gevolg van drugslabs (o.a. grote casus in Utrecht) → Valt niet onder de scope van de huidige regeling. Deze problematiek onderscheidt zich van drugsdumpingen omdat er vaker een partij aansprakelijk kan worden gesteld en de kosten daarop kunnen worden verhaald (zoals het geval lijkt te zijn in de casus Utrecht).

Daarnaast bestaat de regeling die nu door BIJ12 wordt uitgevoerd uit 12 aparte provinciale verordeningen, elk met een eigen drempelbedrag en subsidieplafond, welke op basis van historische cijfers is vastgesteld. Het kan dus zijn dat aanvragen uit de ene provincie worden afgekeurd terwijl er voor een andere provincie nog budget is. In voorgaande jaren werd dit verevend door de onderuitputting van het jaar ervoor. Het voornemen is om dit per 2023 aan te passen door te werken naar één landsdekkende interprovinciale regeling.

3) Analyse bestaande regeling.

Voor de bestaande regeling wordt er jaarlijks 1 miljoen euro door JenV beschikbaar gesteld. Dit bedrag wordt via het Provinciefonds uitgekeerd aan de provincies en ondergebracht bij BIJ12. Particulieren kunnen 100% van de kosten vergoed krijgen en gemeenten 50% tot een maximum van 25.000 EUR. De kosten die uit bestaande fonds gedekt kunnen worden betreffen zowel het opruimen van drugasafvaldumpingen als het saneren van verontreinigde locaties door het weglekken van afval uit gedumpte vaten als door het lozen van drugsafval.

- Er zijn jaarlijks nog steeds meer gevallen van drugsdumping bij de politie bekend dan er aanvragen komen voor vergoeding bij BIJ12. Gedupeerden kunnen nog tot 3 jaar na dato een aanvraag indienen. Er wordt hard aan gewerkt om de regeling meer bekendheid te geven
- De maximum aan te vragen vergoeding per casus is 25.000 euro. In de meeste gevallen is dit voldoende, maar in 2021 waren er 12 gevallen die qua kosten tussen de 25.000 en 200.000 zaten.
- De grens van 25.000 is vastgesteld omdat onder de 25.000 een lichte verantwoordingsplicht geldt, hierdoor kan in de meeste gevallen snel en adequaat worden gehandeld.
- In 2021 waren er twee giga dumpingen, in Halsteren en Zundert, de kosten voor schoonmaak op deze locaties zullen in de tonnen gaan lopen, een eerste indicatie gaat uit van 700.000 per geval. Hiervoor zijn nog geen aanvragen ingediend bij de bestaande regeling aangezien 25.000 in deze gevallen bij lange na niet afdoende is.
- De huidige regeling bestaat uit 12 nagenoeg identieke provinciale regelingen. Hierdoor is er een budget plafond per provincie. Het kan daardoor voorkomen dat een aanvraag uit de ene provincie niet gehonoreerd kan worden terwijl er vanuit andere provincies nog budget is. Dit wordt echter zoveel mogelijk ondervangen door onderuitputting van het voorgaande jaar in te zetten
- Ondanks de paar grote gevallen is er in 2021 was er in dat jaar ook een forse onderuitputting. Van de 1 miljoen euro is slechts 517.000 uitgekeerd. Dit levert een onderuitputting van 483.000 euro op. De belangrijkste reden is het maximum per aanvraag van 25.000
- Het totaal van gemaakte kosten bij de aangevraagde gevallen in 2021 betreft 1.1 miljoen en zou het totaal budget van de regeling overschrijden wanneer de grens van 25.000 wordt losgelaten
- Verontreiniging als gevolg van drugslabs (o.a. grote casus in Utrecht) → Valt niet onder de scope van de huidige regeling. Deze problematiek onderscheidt zich van drugsdumpingen omdat er vaker een partij aansprakelijk kan worden gesteld en de kosten daarop kunnen worden verhaald (zoals het geval lijkt te zijn in de casus Utrecht).

In interprovinciaal verband wordt er gekeken of het juridisch haalbaar is om te werken naar een enkele regeling. Daarbij wordt tevens gezien of de maximale vergoeding omhoog kan.

4) Juridische context

Bij een drugsafvaldumping dient het gevonden afval op een goede manier opgeruimd en afgevoerd te worden. De kosten hiervan komen voor rekening van de terrein eigenaar. Voor verontreiniging van de bodem door geloosd of gelekt drugsafval geldt de wet bodembescherming.

De wet bodembescherming gaat uit van het principe: de vervuiler betaald. In het geval van een drugsafvaldumping is het echter vaak onbekend wie de vervuiler is. Zelfs wanneer vlakbij een drugslab wordt gevonden is het vaak niet aantoonbaar hard te maken dat het afval daarvan afkomstig was. Wanneer de vervuiler onbekend is, is volgende wet de terrein eigenaar verantwoordelijk. Dit komt voort uit de gedachte dat bodemverontreinigingen meestal het gevolg zijn van een bedrijfsmatige activiteit. Waarbij de verhuurder van het terrein/ pand e zorgplicht heeft dat de huurder de wetten naleeft. Voor de gevolgen van dumpingen op particulier terrein was in de wet niet voorzien. De Raad van Staten heeft hier echter een uitspraak over gedaan dat een terrein eigenaar alleen aansprakelijk kan worden gesteld wanneer die verwijtbaar nalatig is geweest in het voorkomen van de verontreiniging.

Wanneer er geen vervuiler gevonden kan worden en de terrein eigenaar geen verwijtbaar nalatigheid kan worden aangerekend is het bevoegd gezag verantwoordelijk voor het opruimen. Hierbij geldt dat het bevoegd gezag de bodemverontreiniging moet beperken tot een aanvaardbaar niveau, terwijl de vervuiler of grondeigenaar het terug had moeten brengen tot het oorspronkelijke niveau.

- In de meeste gevallen is de Provincie nu nog bevoegd gezag voor de bodemtaken. Met invoering van de omgevingswet gaat deze taak echter naar de gemeenten.
- Bij (kleinere) gemeenten is er vaak onvoldoende inhoudelijke kennis in huis om het opruimen en saneren van drugsafvaldumpingen in goede banen te leiden.
- De saneringskosten voor één van de recente giga dumpingen zijn genoeg om een (kleine) gemeente failliet te laten gaan.
- Het is onbekend in hoeveel gevallen dat er een subsidie is uitgekeerd er naast het opruimen van vaten ook sprake was van een sanering.
- Bij eventuele saneringen is het onbekend of altijd het juiste afweegkader is gevold of dat een niet verwijtbaar nalatige particulier hier met het opruimen is belast en of de geboden compensatie voldoende was om alle kosten te dekken.
- Het doorlopen van het afweegkader en het vaststellen of de terreineigenaar aldanniet verwijtbaar nalatig is geweest is een langdurige en tijdrovende kwestie, waardoor verontreiniging kan verspreiden of toenemen.
- De gevallen waarin de terrein eigenaar is belast met het saneren zijn beter voor de algehele bodem gesteldheid omdat er dan terug wordt gegaan naar de oorspronkelijke staat.

5) Politieke aandacht

Er is de laatste tijd veel politieke aandacht voor het onderwerp. Dit heeft reeds geleid tot de volgende moties.

6) Oplossingsrichtingen

Een aantal aspecten die van belang zijn bij het komen tot een oplossing.

- De diversiteit aan manieren waarop criminelen zich ontdoen van hun afval lijkt toe te nemen. Dit pleit voor flexibiliteit in de gekozen oplossing, zodat verschillende typen dumpingen/lozingen in aanmerking kunnen komen voor financiering.
- Juridisch is het lastig om de kosten op criminelen te verhalen. Daarbij komt nog dat geldt dat van aangehouden drugscriminelen wordt afgepakt en eventuele boetes in de staatskas verdwijnen.

- Wanneer bevoegd gezag snel ambtshalve start met het opruimen van het drugsafval, zoals de kamer wil, zonder dat bekend is wie er uiteindelijk verantwoordelijk wordt voor het opruimen is het niet in te schatten onder welk stramien er gesaneerd wordt, tot de originele staat of tot een aanvaardbaar niveau.
- Er is in 2021 een forse onderuitputting geweest op de regeling: van de beschikbare 1 miljoen is slechts 517.000 uitgekeerd. De belangrijkste reden hiervoor is het maximum bedrag van 25.000 per geval. Wanneer deze losgelaten zou worden zou er voor ruim 1,1 miljoen aan kosten zijn gemaakt
- Ook wanneer rekening gehouden wordt met de onderbesteding is het huidige budget onvoldoende voor alle gevallen.
- Eventuele uitkering van zeer grote bedragen per bevoegd gezag kan niet via de huidige regeling. Hiervoor is een aparte uitkeringssystematiek nodig, bijvoorbeeld een fonds.
- De verantwoordelijkheid ligt niet bij één partij. Een financiële bijdrage vanuit verschillende partijen is dus wenselijk.

7) Planning en samenwerking

- Stand van zaken gesprekken communiceren aan de Tweede Kamer
- Afspraak tijdens werkbezoek StasIenW aan Halsteren voor 1 juli ambtelijk overleg (wordt invulling aan gegeven met dit overleg) en uiterlijk half september een bestuurlijk overleg.
- Wie neemt het voortouw in gezamenlijk verder verkennen van oplossingsrichting (fonds etc.)